DE

VARIA USTIONEM ADHIBENDI RATIONE APUD HIPPOCRATEM.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICO-CHIRURGICA

QUAM

CONSENSU GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE LITERARIA BEROLINENSI

UT SUMMI SIBI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE CONCEDANTUR

PUBLICO SUBMITTIT EXAMINI

AUCTOR

CAR. FRID. GUIL. MOLDENHAWER

RISEBURGENSIS BORUSSUS.

BEROLINI, 1818.

EX OFFICINA AUG. GUIL. SCHADII.

Introductio.

Cum ustionis in corporis humani affectibus adhibendae rationem in Hippocratis scriptis multifariè et disperse pertractatam, illustrandam susciperem, haud nova et inaudita me commemoraturum fore, satis quidem mihi persuasum habui. Sed remedii novitatem minime necessariam esse constat, si vi salutifera majores etiam effectus promittit, quam quos usque eo exseruit. In animo solummodo fuit adferre aliquid, quo hoc artis medicae et chirurgicae validissimum praesidium magis in usum vocarem.

Omnibus temporibus exstiterunt viri praestantissimi, qui hujusce remedii efficacissimi virtutes laudarent experimentisque confirmarent. Semper tamen perhorrescebant homines remedium istud, ut atrox et horribile et maxima medicorum pars pluris etiam aegrotorum praeoccupatos animos fecerunt, quam ipsorum experientiam. At vituperanda est, immo dammanda potius indulgentia ista, quae non tam dolores quam horrendum timens adspectum morbum magis magisque increscere sinit, morti aegrotantem certae relinquere mavult, neque ultimum, quod superest remedium in usum vocat. Et ustio

saepius frequentata nimirum pedetentim ad diminuendum timorem conferret, cum omnibus auctorum observationibus constet, dolorem in ustione cum ferro ignito instituta minus atrocem evadere, quam cum ceteris causticis.

Inter alios morbos, etiam in phthisi, morbo isto teterrimo qui nullo fere remedio amovetur, maximi ustionem momenti fore, nullus dubito, praesertim cum jam fonticuli qui multo minorem, si cum ustione compares effectum exserunt, levamini, nonnunquam etiam saluti sunt aegrotis. Memorat Pouteau moxas impositas saepius et citius sanitatem restituisse phthisicis; Willisius plures inusto fonticulo sanavit phthisi laborantes; apud Aegyptos vulgatissimum fuisse ustionem contra hunc morbum auxilium, Prosper Alpinus [1]) auctor est; quam apud Indos in usum esse narrat Kaempfer [2]).

Qui serius ferri igniti usum commendaverunt, eorum magnus est numerus, quorum praestantissimi hi fere sunt: Lambzweerde [3]), Wedel [4]), Wolter a Liebenfeld [5]), le Laumier [6]), Crol [7]), Spiritus [8]),

1) *Prosper Alpin* de Med. Aegypt. III. 12.

2) *Kaempferi* Amoenitates exotic. p. 596.

3) *Lambzweerde* App. ad Sculteti Armament. chir. Frcf. 1666.

4) *Wedel* diss. de cauteriis. Jen 1677.

5) *Wolter a Liebenfeld.* pyrotechnicum opuscul. Bresl. 1672.

6) *Le Laumier* Diss. de cauterio. Paris 1760.

7) *Crol* Diss. de legitimo ustionis usu in quibusdam morbis. Lugd. Batav. 1777.

8) *Spiritus* Diss. de cauterio actuali. Goett. 1784.

Louis [9]), Pouteau [10]), Murray [11]), Wendt [12]), Loder [13]), Medallon [14]), Pascal [15]), Percy [16]), Delonnes [17]), Valentin [18]), et nuperrime Ill. Rust [19]).

Hic vir Ill. ferri candentis vires optime exposuit, quas in eo maxime consistere praecipit, quod primo subita actione eodem quo applicatur momento ad remotas usque partes ignis effectus sese expandat, tum quod caloricum diffundat, quo omnes fibrae, remotae etiam et relaxatae ad majorem reactionem incitentur; deinde quod escharam formet et inflammationem simul super totam superficiem affectam propaget; denique quod suppuratio benignior post ferri candentis ap-

---

9) *Louis* Mém. sur les maladies du sinus maxillaire. v. Mém. de l'Acad. de Chir. T. V. p. 259. — Mém. sur les fistules du canal salivaire. ib. T. III. p. 467.

10) *Pouteau* Mélanges de Chir. Lyon 1760, — in linguam vernaculam vertit: *Rumpelt*. Warschau 1764. — Oeuvres posthumes. T. I. — III: Paris 1783.

11) *Murray* de usu ustionis varia. Upsal 1787.

12) *Wendt*, v. *Arnemanni* Magazin. I. p. 280.

13) *Loder* mediz. chirurg. Bemerkungen. T. I. p. 230.

14) *Medallon* v. Prix de l'acad. de Chir. T. I. p. 50.

15) *Pascal* v. Neueste Samml. für W. A. T. II. No. 4.

16) *Percy* Pyrotechnie chirurgicale pratique. Metz 1794. Salzb. Zeitg. III. Ergänzbl. p. 209.

17) *Delonnes* Consider. sur le cautère actuel. Paris 1812.

18) *Valentin* Mém. et observ. concern. les bons effets du cautère act. appliqué sur la tête ou sur la nuque dans plusieurs maladies des yeux, des enveloppes du crane, du cerveau et du système nerveux. Nancy 1815.

19) *Rust* Arthrokakologie. Wien 1817. p. 97.

plicationem et ulcus magis purum sit et vi majori gaudeat reactionis.

Ceterum non possum quin Ill. Graefe inter eos nominem, qui optime de nostro remedio in pristinam auctoritatem restituendo meruerunt. Vir ingenii acumine insignis, ob singularem qua me amplexus est benevolentiam nunquam satis colendus, in clinico universitatis chirurgico ferri igniti vires salutiferas examinandi benignissime mihi copiam fecit. Jam inde ab anno 18 0 audacter et circumspecte cauterium actuale saepius adhibuit. Anno 1816, cum, bello finito sub auspiciis Ill. viri, chirurgiae operam navarem, varios morbos successu hoc validissimo remedio debellatos et fugatos vidi et inter illos Angiectasias permultas easque permagnas ferri igniti ope destruxit; ossium cariem inhibuit, canis rabidi morsus inussit, quo hydrophobiam praecaveret; ectropium quoque hoc remedio tentavit; simili modo varios gingivae et maxillae excrescentias et exstirpavit et destruxit; coxarthrocacem plus semel coërcuit, ne ulterius progrederetur vitamque tandem infestaret.

De cautelis in instituenda ustione ab Hippocrate laudatis.

Hippocratem patrem illum et principem artis medicae ustionem inter efficacissima remedia contra varios humani corporis adfectus retulisse ex pluribus locis, quibus ejus administrationem praecipit, luculenter apparet. Ultimum appellat remedium ignem, quod si nos fefellerit, de salute sit desperandum; dicit enim [1]):

Ὁκόσα φάρμακα οὐκ ἰῆται, σίδηρος ἰῆται, ὅσα δὲ σίδηρος οὐκ ἰῆται, πῦρ ἰῆται, ὅσα δὲ πῦρ οὐκ ἰῆται, ταῦτα χρὴ νομίζειν ἀνίατα.

Quae medicamenta non sanant, ea ferrum sanat, quae ferrum non sanat, ea ignis sanat, quae vero ignis non sanat, ea insanabilia reputare oportet.

Simili modo alio loco [2]) fatetur, morbos praesertim pectoris, quamvis aliis quoque remediis possint sanari, nullo tamen alio citius fugari, quam ustione.

Minime vero temere et ubique ustionem in usum vocandam esse censet divinus ille

1) Aphorism. VII. 88.

2) De int. affect. passim. cll. ibid. p. 548. edit. Foesii. (Cap. 30. ed. Mackii.) ubi de jecinoris intumescentia agit.

vir, qui multas potius easdemque gravissimas rationes proponit, quibus quae in hujus vehementissimi remedii administratione respicienda, quaeque evitanda sint, prolixe docet.

Constitutionem annuam et maximas anni mutationes respiciendas esse monet [3]):

Φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ μάλιστα τὰς μεταβολὰς τῶν ὡρέων τὰς μεγίστας, καὶ μήτε φάρμακον διδόναι ἑκόντα, μήτε καίειν ὅ τι ἐς κοιλίην, μήτε τέμνειν, πρὶν παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι δέκα, ἢ καὶ πλείοτες· μέγιστα δέ εἰσιν αἱ δέκα.

Praecipue autem observare oportet maximas anni temporum mutationes, ut neque medicamentum purgans libenter exhibeamus, neque uramus partes circa ventrem, neque secemus, priusquam praetereant dies decem, aut plures: ut plurimum autem decem sufficient.

Rationem hujus praecepti paullo post addit his verbis:

Τάτε γὰρ νοσεύματα μάλιστα ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσιν κρίνεται· καὶ τὰ μὲν ἀποφθίνει· τὰ δὲ λήγει.

Morbi enim in hisce maxime diebus judicantur, aliique perimunt, alii vero desinunt.

Corporis quoque constitutionis rationem haberi jubet, ut si forte illa debilis videatur, lacte prius nutriatur aegrotus [4]), quo meliori

---

3) De aere, locis et aquis. p. 288. edit. Foes. Cap. 6. edit. Mackii.

4) De int. affect. p. 532. 533. 535. edit. Foes. 541. 547. De Morbis. II. p. 480.

ante ferri candentis administrationem valetudine fruatur atque sic facilius tum dolorem vehementissimum, tum suppurationem insequentem perferre posset.

De ipsa vel celerius vel tardius perficienda ustione in universum nil constituit; docet pro ratione utroque modo opus esse [5]):

Ἐπὶ δὲ τῶν χειρεργιῶν ὅσαι διὰ τομῆς εἰσὶν, ἢ καύσιος τὸ ταχέως, ἢ βραδέως ὁμοίως επαινεῖται. Χρῆσις γάρ ἐςιν ἀμφοτέρων. Ἐν οἷς μὲν γάρ ἐςι διὰ μιῆς τομῆς ἡ χειρεργία, χρὴ ποιέεσθαι ταχεῖαν τὴν διαίρεσιν. Ἐπεὶ γὰρ συμβαίνει τοὺς τεμνομένους πονέειν μὲν τὸ λυπέον, ὡς ελάχιςον χρονον δεῖ παρεῖναι· τοῦτο δὲ ἔςαι, ταχείης τῆς τομῆς γενομένης. Ὅπαν δὲ πολλὰς ἀναγκαῖον γένεσθαι τὰς τομὰς, βραδείῃ χρηςέον τῇ χειρουργίᾳ. Ὁ μὲν γὰρ ταχὺς, ξυνεχῆ ποιέει τὸν πόνον καὶ πουλήν. Ὁ δε διαλιπὼν ἀνάπαυσιν ἔχει τινὰ τέτων τοῖς θεραπομένοις.

Caeterum in chirurgiis, quae per sectionem aut ustionem fiunt, velocitas ac tarditas aequalem laudem merentur. Est enim utriusque usus. Nam in quibus per unicam sectionem chirurgia absolvitur, velocem dissectionem facere oportet. Quum enim contingat, eos, qui secantur, dolere, id quod dolorem affert, quam minimo tempore adesse convenit; quod ipsum continget veloci sectione facta. Ubi vero multos sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia utendum est. Ve-

5) De Medico. p. 20.

lox enim continuum et multum dolorem inducit. Tarda vero et intermittens requiem aliquam his, qui curantur, exhibet.

In urendo et praecipue circa lienem, ne altius penetremus cavendum est [6]). Venis et tendinibus in universum prorsus abstineatur necesse est; dicit nempe [7]):

Ἐυχειρίη δ᾽ ἐςι τὰ τοιάδε· ὅταν τίς τάμνων ἢ καίων μήτε νεῦρον τάμνῃ ἢ καυσῃ, μήτε φλέβα· καὶ ἢν ἔμπυον καίῃ, ἐπιτυγχάνῃ τοῦ πύου·

Manuum vero dexteritas in his est; quum quis secando, aut urendo, neque nervum, neque venam secet, aut urit; et si purulentum urat, pus consequatur.

Id quoque maximi momenti esse putat, ne cum hydropici vel qui pus collegerint, urantur, pus vel aquam confertim effluere sineamus, addit enim [8]), perditos iri aegrotos.

Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ τέμνονται ἢ καίονται, ἐκρυέντος τοῦ πύου καὶ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπολλουνται.

De urendis venis fusius agit auctor duobus in locis [9]), quorum alterum hic afferam, altero eadem paucis mutatis verbis referente.

Haec nempe dicit in libro de locis in homine l. l.

Φλέβα δὲ ὧδε χρὴ καίειν ἐπιτήδεον, ὥςε τὸ

---

6) De int. affect. p 546. cf. de articul.

7) De morbis. I. p. 450. (Cap. 5. ed. Mackii. T. II. p. 181.) cf. de articul. p. 7⁸7. ed. Foes.

8) Aphorism. 17. 27.

9) De visu et de locis in homine. Cap. 14. ed. Mackii.

νούσημα, ὃ ἂν καὶ ᾖ νοσέων. Ἢν κεκαυμένος ᾖ ἄνθρωπος, ῥέῃ δέ τι τοῦ αἵματος, ὡς μὴ ἐπικίνδυνον ᾖ τοῦτο αὐτῷ, ἀμφότερα ταῦτά ἐςι ποιέειν. Ἢν διακαύσῃς ταύτῃ ἐν τῷ πόνῳ, οὗ εἵνεκα ἐκαίετο, οὐ ξυμφύεται ὠφέλησε δὲ τῷ ῥόῳ· ἢν γαρ διακαῇ, οὐ ῥέει. Ἐπὴν γὰρ διακαῇ, τὸ ἄκρον ἑκάτερον ἀνατρέχει τῆς φλεβὸς, ᾗ διακαῇ, καὶ συναναίνεται· ἢν δέ τι καταλελειμμένον ᾖ, ὑπο του καταλελειμμένου διαῤῥέοντος τοῦ ῥεύματος ὑγραίνεται. Ἢν δὲ αἷμα ῥέει ἐκ φλεβὸς, διακαίειν ἐπικαρσίην· ἢν δὲ μὴ παύηται πρὸς ταῦτα, ἄνω καὶ κάτω ἑκατέρωθεν διατάμνειν, ὡς ἀποτρεφθῇ το αἷμα ῥέον· διαλελημμένον γάρ φαρμάκῳ ῥᾶον παύειν, ἢ τὸ ἀθρόον.

Venam autem sic inurere oportet, ut morbo, quocunque quis aegrotarit, conveniat. Si inustus homo fuerit, fluat autem aliquid sanguinis, ut ne hoc ipsi periculosum sit, ambo haec facere licet. Si inusseris, qua parte dolor est, cujus gratia urebatur, non coalescit verum ad fluxum contulit: si enim perusta fuerit, minime effluit. Tunc enim utrumque venae extremum, qua parte perustum est, recurrit simulque exarescit; quod siquid relictum fuerit ab ea parte, quae relicta est, profluente fluxione, humectatur. At si sanguis ex vena effluit, eam obliquam perurito: quod si non cesset ad haec, superiore et inferiore parte utrinque incidito, quo sanguinis fluxus avertatur; interceptum enim facilius est, quam confertum, medicamento sedare.

De variis modis, quibus instituit ustionem Hippocrates.

Plures vias et rationes, quibus ignis corpori humano admoveatur, invenimus in scriptis nomine Hippocratis celebratis. Non enim semper et ubique ferrum adhibuit auctor, sed fungos quoque linumque crudum et oleum fervens in usum vocabatur. Immo diserte praecipit: *Καίειν δὲ χρὴ, τὰ μὲν σαρκώδεα σιδηρίοισι· τὰ δὲ ὀςώδεα καὶ νευρώδεα, μύκησι* [10]). Urendae vero sunt carnosae quidem partes ferramentis; osseae vero et nervosae, candelarum fungis.

Instrumentis ferreis varia forma ad hunc finem utebatur, quae adhibebantur *διαφανοι*, i. e. candentia.

Occurrunt in scriptis

1. *σιδήριοι παχοι* [11]), ferramenta crassa, quibus ad venas urendas prae caeteris usus esse videtur.
2. *σιδήριοι προμήκεες* [12]), ferramenta oblonga.
3. *σιδήριοι σφηνίςκοες* [13]), ferramenta cuneiformia.
4. *σιδήριοι ἐξ ἄκρου κατακάμπτοι καὶ ἐπὶ τω ἄκρῳ πλατὺ, ὥσ ἐπὶ ὀβολου μικρου* [14]),

---

10) De int. aff. p. 542. Foes. Cap. 19. et 53. edit. Mackii.
11) De visu. p. 688. Foes.
12) De articul. p. 787. Foes.
13) De morbis. II. p. 46'. Foes.
14) De haemorrhoid. p. 891. ed. Foes.

ferramenta extrema parte recurva et in summo ad oboli parvi formam lata.

Partium quoque adjacentium laesionem praecavit ope fistulae ferreae, quam συριγγα vocat [15]); vel καυςῆρα [16]), ubi addit όιτε καλαμίσκος φραγμίτης, in modum arundinis vallatoriae.

Fungi candelarum, μυκαι, ut supra monuimus adhibebantur potius ad partes osseas et nervosas seu melius tendinosas urendas, saepius in usum vocat auctor hanc ustionis administrationem [17]).

Linum crudum, ὤμολινον etiam adhiberi jubet [18]) et tandem

Oleum fervens, ελαιον ζεον; quod tum per fusos buxeos [19]) lano circumvolutos, tum per spongias eo imbutas [20]), magis ut ignis vis propagetur ulterius applicabatur, postquam antea ferro candente obiter fuerit peracta inustio.

De corporis humani affectibus in quibus ustionem in usum vocat Hippocrates.

Locis, in quibus de ustione administranda agit auctor, collatis, satis apparet, ad tres diversos fines referri posse usum hujus validissimi remedii; scilicet

15) De morbis. p. 472. Foes.
16) De haemorrhoid. p. 894.
17) De int. aff. p. 548. p. 561.
18) De affect. p. 524.
19) De int. affect. p. 524.
20) De visu. p. 688.

1. ad partes condensandas; deinde
2. ad derivandam nocivam materiam a partibus internis; et tandem
3. ad partes destruendas.

1. Ad condensandas, et corroborandas partes barbaros Nomadesque et inter hos Scythas praecipue ferro candente usos esse auctor nobis est Hippocrates, hosce populos maxime humiditate et laxitate corporis laborare narrans. Dicit nempe [21]):

Σκυθέων γὰρ τοὺς πολλοὺς, ἅπαντας ὅσοι Νομάδες, εὑρήσεις κεκαυμένους τούς τε ὤμους, καὶ τοὺς βραχίονας, καὶ τοὺς καρποὺς τῶν χειρέων, καὶ τὰ στήθεα, καὶ τὰ ἰσχία, καὶ τὴν ὀσφῦν, δὶ ἀλλ' οὐδὲν, ἢ διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς φύσιος, και τὴν μαλακίην.

Scythas enim plerosque et praecipue Nomades, humeris, brachiis, primis manuum juncturis, pectoribus, coxendicibus et lumbis exustis esse comperies, nullam sane aliam ob causam, quam naturae humiditatem et mollitiem.

Apud ipsos Graecos post luxationes praesertim humeri ustionem celebratam fuisse, qua partes adjacentes versus quas procidit humerus, constringerent, ex alio loco, ubi fusius rectam administrationis rationem enarrat, perversam multorum methodum vituperans, videre est [22]).

---

21) De aere, locis et aquis. p. 292. Foes. Cap. 10. ed. Mackii.

22) De articulis. p. 787. Foes.

Ἀπολαβόντα τοῖσι δάκτύλοισι κατὰ τὴν μασχάλην τὸ δέρμα ἀφελκύσαι κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἴξιν μάλιςα, καθ᾽ ἣν ἡ κεφαλὴ τῦ βραχίονος ἐκπίπτει. Ἔπειτα δὲ ὅυτως ἀφελκυςμενὸν τὸ δέρμα διακαύσαι ἐς τὸ πέρην· σιδηρίοισι δὲ χρὴ τὰ τοιαύτα καίειν, μὴ παχὲσι, μὴδε λίην φαλακροῖσιν, ἀλλὰ προμήκεσι. Ταχυπορώτερα γὰρ καὶ τῇ χειρὶ ἐπερείδειν. χρὴ δὲ διαφανέσι καίειν, ὡς ὅτι τὰχιςα περαιωθῇ κατὰ δύναμιν. Τὰ γὰρ παχέα βραδέως περαιούμενα, πλατυτέρας τὰς ἐκπτώσιας τῶν ἐσχαρῶν ποιέεται. καὶ κίνδυνος ἂν εἴη ξυῤῥαγῆναι τὰς ὠτειλὰς. καὶ κάκιον μὴν οὖδὲν ἄν εἴη, ἀισχιον καὶ ἀτεχνότερον. ὅταν δὲ διακαύσης ἐς τὸ πέρην, το μὲν πλείςων ἱκανῶς ἄν ἔχοι τῳ κάτῳ μέρεϊ τὰς ἐσχάρας ταύτας μόνας θεῖναι. ἢν δὲ μὴ κίνδυνος φαίνεται, εἰς ξυῤῥαγῆναι τὰς ὠτειλὰς, ἀλλὰ πολὺ τὸ διὰ μέσον ἔῃ, ὑπαλειπτερον χρὴ λεπτὸν διέρσαι, διὰ τῶν κατεγμάτων, ἔτι ἀναλελαμμένου τοῦ δέρματος, ὅυ γὰρ ἂν ἄλλως δύναιο διέρσαι·, ἐπὴν δὲ διέρσης, ἀφεῖναι τὸ δέρμα.

Ἔπειτα μεσηγὺ τῶν ἐσχαρῶν, αλλην εσχαρην εμβαλλεο λεπτῳ σιδηριῳ και διακαυσαι αχρις αν τῳ ὑπαλειπτρῳ εγκυρσῃ.

Sic vero ustione utendum, ut cutis sub ala digitis apprehensa, secundum eam rectitudinem potissimum, in quam brachii caput prolabitur, attrahatur, sic deinde attracta cutis candenti ferramento trajiciatur. Ferramentis autem ad id utendum non crassis, neque admodum rotundis sed oblongis. Manu enim impulsa celerius penetrant. Candentibus quoque adurendum, quo, quam celer-

rime ſieri potest, penetrent. Crassiora namque tum tardius penetrent, latiores crustas resolvunt, periculumque est, ne ulcera abrumpant. Quod etsi nihilo deterius, est deforme tamen magis et ab arte abhorrens censetur. Ubi vero adurendo ferramentum trajeceris in plerisque abunde erit inferiori duntaxat parti crustas inurere. Quod si periculum minime esse videatur, ut ulcera abrumpantur, sed magnum spatium sit interjectum, tenue specillum, quo ad illinendum utimur per ambusta foramina trajicere oportet, cute adhuc digitis apprehensa, neque enim alias trajicere possis. Quo trajecta cutis laxanda est, deinde inter utramque crustam, alia tenui ferramento, donec specillo occurrat, inducenda et inurenda.

Tum partes adjacentes describit, glandulas dico et nervos, quos summa cautione evitari vult, ut supra jam monuimus. Deinde haec addit:

Ἔκτοσθεν δὲ της μασχάλης, δισσὰ μόνα ἐςὶ χωρία, ἵνα ἄν τις ἐσχάρας θείη, τιμωρεούσας τῳ παθήματι. μίαν μὲν ἐν τῳ ἔμπροσθεν μεσηγὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ τένοντος τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην. καὶ ταύτῃ τὸ μὲν δέρμα τελέως διακαίειν χρὴ. βαθύτερον δὲ οὐ χρὴ· φλὲψ γαρ παχείη πλησίη καί νεῦρα, ὧν οὐδέτερα θερμαντέα.

Ὄπισθεν δ' αὖ ἄλλην εσχαρην ἐνδέχεται ἐνθεῖναι ἀνωτέρω μὲν συχνῷ τοῦ τένοντος τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην. κατωτέρω δὲ ὀλίγῳ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος· καὶ τὸ μὲν δέρμα τελέως χρὴ διακαίειν.

βαθείαν δὲ μηδὲ κάρτα ταύτην ποίειν. πολέμιον γὰρ τὸ πῦρ νεύροισιν.

Extra alam vero duobus tantum locis inurere licet, quo morbo succurratur. Uno quidem anteriore parte inter brachii caput et tendonem, qui circa alam est. Eaque parte cutis penitus candenti ferramento, non tamen altius perurenda. Proxima enim est vena crassa et nervus, quorum neutrum igne tentari debet. Rursus autem exteriore parte alteram ustionem adhibere licet, multum quidem supra tendonem qui ad alam est, paullum vero infra brachii caput. Ac cutis quidem penitus candenti ferramento adurenda, non tamen alte admodum infligenda plaga est. Ignis namque nervis est noxius.

2. Ut ex sede sua interna foras eliceret derivaretque morbosam materiam saepissime ad ustionem confugit Hippocrates, quam plurimi fecisse hac ratione videtur, ut ex singulorum morborum recensione apparebit.

Contra Cephalaeam, coacervata, ut putat, pituita coortam loci affecti adustionem laudat his verbis [23]:

Ἢν δὲ πουλυχρόνιον καὶ ἰσχυρὸν τὸ νούσημα ἐν τῇ κεφαλῇ γίνεται, καὶ μὴ απαλλάσσηται καθαρθείσης τῆς κεφαλῆς, ἢ σχάσαι δεῖ τούτου τὴν

23) De affect. p. 516. Foes. Cap. 2. ed. Mackii. cf. *Loder* chir. med. Bemerk. Weimar 1794. Th. I. p. 230., ubi plures observationes habes de salutari ustionis in cephalaea effectu. *Valentin.* l. l.

κεφαλὴν, ἢ τὰς φλέβας κύκλῳ ἀποκαῦσαι· τῶν γὰρ λοιπῶν, ἀπὸ τούτων μοῦνον, ἐλπὶς ὑγιέα γενέσθαι.

At si diuturnus et vehemens capitis morbus evadat, neque capite purgato tollatur, aut hujus caput scarificare, aut venas in circuitu adurerere oportet; inter caetera enim ab his duntaxat sanum fore spes est.

Et alio loco [24]), sanguinis missionem in cephalaea instituendam, si vero dolor non cesset, ustionem adhibendam esse docet:

Ὀδύνης ἐν τῇ κεφαλῇ, τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν ἀπὸ τῶν φλεβῶν· ἢν δὲ μὴ παύηται, ἀλλὰ πολυχρόνιον ᾖ, διάκαιε τὰς φλέβας καὶ ὑγιὴς γίνεται.

In capitis dolore sanguinem detrahito: quod si non cesset, sed diuturnus sit venas inurito et convalescit.

Accuratius modum quoque praecipit ustionis in hoc morbo instituendae. Postquam nempe de morbo a capite pituita repleto orto egit [25]), haec fieri jubet, si morbus reversus fuerit:

— *καῦσον τὴν κεφαλὴν ἐσχάρας ὀκτὼ, δύο μὲν παρὰ τὰ ὦτα, δύο δὲ ἐν τοῖσι κροτάφοισι, δύο δὲ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐν τῇ κοτίδι, δύο δ᾽ ἐν τῇ ῥινὶ παρὰ τοὺς κανθούς· τὰς φλέβας δὲ καίειν τὰς μὲν παρὰ τὰ ὦτα, ἐς᾽ ἂν παύσωνται σφύζουσαι. τοῖσι δὲ σιδηρίοισι, σφη-*

---

24) De locis in homine. p. 420. edit. Foes. Cap. 14. edit. Mackii.

25) De morbis. Lib. II. p. 465. Foes. Cap. 4. Mackii.

νίσκους ποιησάμενος, διακαίειν πλαγίας τας φλέβας. Ταῦτα ποιήσαντι, ὑγιείη ἐγγίνεται.

Capiti octo crustas inurito, duas quidem ad aures, duas in temporibus, duas vero in occipitio hinc atque hinc ad cervicis initium, duas in naribus juxta oculorum angulos; venas autem juxta aures, quoad pulsare cessent, urito; ferramentis vero cuneoli forma paratis venas transversas perurito. Atque haec ubi feceris, sanitas continget.

Contra suffusiones oculorum laudat ustionem his verbis [26]):

Αἱ δὲ θαλασσοειδέες γιγνόμεναι κατὰ μικρὸν, ἐν πολλῷ χρόνῳ διαφθείρονται, καὶ πολλάκις ὁ ἕτερος ὀφθαλμὸς ἐν πολλῷ χρόνῳ ὕςερον διεφθάρη. τȣτέου δὲ χρὴ καθαίρειν τὴν κεφαλὴν καὶ καίειν τὰς φλέβας. —

Quae vero aquae marinae speciem referunt, sensim longo tempore corrumpuntur, saepeque alter oculus longum post intervallum corruptus est. In hoc autem caput purgare et venas inurere oportet.

In haemoptysi ex nimio corporis nisu orta, cum nondum pus exspuitur, pectus et dorsum vicissim inuri jubet [27]).

Ἢν δέ μετὰ τὸ πρῶτον αἷμα μὴ πτύσῃ πῦον, παυσάμενον χρὴ ταλαιπωρίης καὶ γυμνασίων, καὶ ἐπ' ὄχημα μὴ αναβαίνειν, σιτίων ἀπεχόμενον ἁλμυρῶν, καὶ λιπαρῶν, καὶ πιόνων, καὶ λαχάνων

26) De visu. p. 688. Foes. cf. *Valentin.* l. l.

27) De morbis. II. Cap. 20. Mackii. p. 480. ed. Foes.

δριμέων. Καὶ, ἐπὴν αὐτὸς ἑωϋτοῦ δοκέῃ ἄριςα τοῦ σώματος ἔχειν, καῦσαι τὰ ςήθεα, καὶ τὸ μετάφρενον, ἐν μοίρῃ ἑκάτερον.

At si post primum sanguinem pus non exspuat, a laboribus et exercitiis quiescere oportet, et in vehiculum non conscendere, ac cibis salsis, unguinosis, pinguibus, et acribus oleribus abstinere. Quumque ipse optime corpore sese habere videbitur, pectus et dorsum, vicissim utrumque, inurito.

Eadem praecepta occurrunt paullo inferius [28]) ubi etiam addit καὶ οὕτως ὑγιὴς γίνεται· et sic convalescit.

De pure in ventre collecto atque ustionis ope resiccato dua exempla commemorat auctor in libro de morbis vulgaribus [29]); et alio loco [30]) asseverat, lien quibus post inflammationem purulentus fit, usti consanescunt.

Phthisi laborantes urendos esse docet, ita ut hydropici secari debent [31]), et quidem statim initio morbi.

Contra morbum etiam, quem a nephritide quidem invadere aegrotum narrat, cujus ex descriptione vero elucet, ischiadem esse,

---

28) De morbis. II. Cap 24. p. 483. Foes. cf. De int. aff. (Cap. 9.) p. 535. ibid. p. 532. (Cap. 1.) p. 533. (Cap. 3.) in quibus locis eadem iisdem fere verbis narrata invenimus.

29) V. p. 1151. ed. Foes.

30) De affect. Cap. 5.

31) De morb. vulgar. VI. Sect. 7. p. 1195. Foes. cll. Aphorism. VI. 27.

ustionem administrari suadet, cum nempe purgantibus drasticis malum non sedetur, et quidem hoc modo fieri vult [32]):

Γάλακτι παχύνας, καῦσαι κάτω τὴν ὠμοπλάτην τὴν δεξιὴν τέσσαρας ἐσχάρας, καὶ ἐς τὴν κοτυλίδα τοῦ ἰσχίου τοῦ δεξιοῦ τρεῖς, καὶ ὑπὸ τὸν γλουτὸν δύο, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μηροῦ δύο, καὶ ὑπὲρ τοῦ γούνατος μίην, καὶ ὑπὲρ τοῦ σφυροῦ μίην· οὗτος ἢ οὕτω καυθῇ, οὐκ ἀφίησιν οὔτε ἄνω, ὅυτε κάτω, τὴν νοῦσον διαχωρέειν. — καὶ, ἤν κου ἀλλῃ ἡ ὀδύνη στῇ, καῦσαι.

Ubi lacte crassum reddideris, scapulam dextram inferiorem quatuor crustis inurito, coxendicis dextrae acetabulum tribus, inferiores nates duabus, genu superius una, et malleolum superiore parte, una: hic si ustus fuerit ita, neque sursum neque deorsum morbum progredi sinit. — et, si aliqua in parte dolor coacervatus steterit, urito.

Alio loco [33]) eadem repetit, additque *καίειν δὲ ὠμολίνῳ*; sed eum lino crudo inurito.

Pari modo in arthritide haud parvi facit ignem, docet enim [34]).

Ἢν δὲ τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι μεγάλοισιν ἡ ὀδύνη καταλείπηται, καῦσαι τὰς φλέβας τοῦ

---

32) De int. affect. p. 541. ed. Foes. Cap. 19. ed. Mack. cf. Cap. 53. ed. M. Aphor. VI. in fin. cf. etiam infra, ubi de vi destruente ignis agitur. - cf. Loder l. l. p. 242. Tulpius obs. med. III. 26.

33) De affect. p. 424. Cap. 8. Mackii.

34) Ibid. paullo infer. c. f. Loder. l. c.

δακτύλου ὑπὲρ τοῦ κονδύλου ὀλίγον· καίειν δὲ ὠμολίνῳ.

Quodsi in pollicibus dolor relinquatur, venas in pollice paullulum supra articuli nodum inurito: ustio autem per linum crudum fiat.

Nec non in hydrope hepatis phlegmonae oedematosae succedente si reliqua ibi laudata remedia nil profecerint, uri jubet aegrotum [35]):

Ἐπεὶ γοῦν αὐτὸς ἑωϋτοῦ παχύτατος ἔῃ, καὶ τὸ ἧπαρ μέγιστον, καῦσαι μύκησιν. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιέα ποιήσαις. καῦσαι δὲ χρὴ ἐσχάρας ὀκτώ.

Ubi certe ipse crassissimus evaserit, et hepar maximum, fungis candelarum inurito; sic enim certissime sanum reddideris; octo autem crustis inurere oportet.

In morbis et praecipue induratione et intumescentia lienis candelarum fungis crustas inurendas esse, pluribus in locis, quando scilicet remedia interna sanitatem non in integrum restituissent, ut ultimum, quod superest auxilium, docet [36]).

Vim ustionis destructivam variis in affectibus in usum vocabat; praecipue ad carnem luxuriantem, ad polypos quoque narium, nec non ad haemorrhoides delendas

---

35) De int. affect. p. 546. (Cap. 25. ed. Mackii.) cf. ibid. (Cap. 27.) p. 547. (et Cap. 30. in fin.) p. 548.

36) v. De int. affect. p. 542. p. 549. 550. 551. edit. Foesii. Cap. 20. 32.—35. ed. Mackii.

et exstirpandas; in palpebrarum quoque morbis adhibuit eam, sicut et ad abscessus aperiendos magis commendat ustionem quam sectionem.

De carne luxuriante ustione coercenda, locum invenimus, ubi de vulnere pectoris contusa, et in abscessum abeunte agit, dicit vero haec [37]):

Οἷσι δ' ἂν αμεληθοις χρονιωθῇ, καὶ ὀδυνώδες τὸ χωρίον γίνηται, καὶ ἡ σὰρξ ὑπόμυξος ἔῃ, τέτοισι καῦσις ἴησις ἀρίςη καὶ ἢν μὴν ἀυτὴ ἡ σὰρξ μυξώδης ἔῃ, ἄχρι τε ὀςέε καίειν χρὴ, μὴ μὲν διαθερμαν θῆναι τὸ ὀςεόν. ἢν δε μεσηγὺ των πλευρέων ἔῃ, ἐπιπολῆς μὲν ε δ' ἔτως χρὴ καίειν. φυλάσσεσθαι μὲν ὅτι μὴ διακαύσης πέρην. ἢν δέ πρός τῳ ὀςέῳ δοκέῃ ἐιναι τὸ φλατμα, καὶ ἔτι νεαρον ἔῃ, καὶ μὴ πω σφακελίσῃ τὸ ὀςέον. ἢν μὲν κάρτα ολιγον ἔῃ, ἔτω καίειν χρὴ ὥςπερ εἴρηται. ἢν μεν παραμήκης ἔῃ ὁ μετεωριςμὸς ὁ κατὰ τὸ ὀςέον, πλείονας ἐσχάρας ἐμβάλλειν χρὴ. i. e.

At quibus malum inveteravit, locusque dolore vexatur et caro aliquantum mucosa est, iis ustio optime medetur. Et si quidem caro mucosa sit, ad os usque ustio pertingere debet, neque tamen os ipsum incalescere. Sin vero in intermediis costis fuerit, ne sic quidem in summo adurere convenit, ea tamen cautio adhibenda, ne adurendo in ulteriorem partem penetres. Quodsi circa os contusio esse videatur, eaque adhuc recens

---

37) De articul. p. 817. ed. Foes. cf. Percy Pyrotechn. §. 6.

sit, nequedum vitiatum os fuerit, si valde exiguum quidem locum occupet, sic velut dictum est adurere convenit: sin vero oblongus locus sit qui circa os attollitur, pluribus locis demittendum erit candens ferramentum

Ad polypos narium exstirpandos varia remedia profert pharmaceutica, deinde, chirurgica enarrans, praeter deligationem, duas quoque suadet methodos urendi, pro varia polyporum indole, quam sic describit [38]):

Ἐμπίπλαται ἡ ῥὶς κρέασι, καὶ ψαυόμενον τὸ κρέας, σκληρὸν φαίνεται, καὶ διαπνεῖν οὐ δύναται διὰ τῆς ῥινός. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἐνθέντα χρὴ σύριγγα, καῦσαι σιδηρίοισιν, ἢ τρισὶν, ἢ τέσσαρσιν·

Nasus carnibus impletur, et ad contactum caro dura apparet, neque naribus respirare potest. Quum sic habuerit, immissa fistula, ferramentis aut tribus aut quatuor inurere oportet.

Ἕτερος πώλυπος. Ἔσωθεν παρὰ τὸν χόνδρον, ἀπό τευ σκληρὸν φύεται καὶ δοκέει μὲν εἶναι κρέας· ἢν δὲ ψαύσῃς αὐτοῦ, ψοφέει οἷον λίθος. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, σχίσαντα τὴν ῥῖνα σμίλῃ ἐκκαθῆραι, ἔπειτα ἐπικαῦσαι· τοῦτο δὲ ποιήσας συῤῥάψαι τὴν ῥῖνα, καὶ ἰῆσθαι τὸ ἕλκος.

Alius polypus. Intus circa cartilaginem durum quid aliqua ex causa adualcitur, quod caro esse videtur, si vero ipsum attigeris, so-

---

38) De Morb. II. p. 472. Cap. 11. ed. Mackii.

nat velut lapillus. Quum ita habuerit, nasum per scalpellum divisum expurgato, mox inurito: atque hoc facto nasum consuito et ulcus curato.

Ἄλλος πώλυπος. Φύεται ἐκ πλαγίου τοῦ χόνδρου ἐν ἄκρῳ οἷον καρκίνια. Πάντα δὲ ταῦτα καίειν χρή·

Alius polypus. In cartilaginis summa parte ex obliquo velut cancri parvi exoriuntur. Hos autem omnes inurere oportet.

Contra tylosin ustionem administrari vult hoc modo [39]).

Τὰ βλέφαρα τὰ παχύτερα τῆς φύσιος τὸ κάτω ἀποταμὼν, τὴν σάρκα ὁκόσην εὐμαρέστατα δύνῃ. ὕστερον δὲ τὸ βλέφαρον ἐπικαῦσαι, μὴ διαφανέσι, φυλασσόμενος τὴν φύσιν τῶν τριχῶν.

In palpebris natura crassioribus carne, inferiore parte quam levissime poteris, resecta tandem palpebram minime candentibus ferramentis inurito, pilorum natura vitata.

De haemorrhoidum coecarum per ustionem exstirpatione et curatione plurima occurrunt in libro de haemorrhoidibus inscripto; non omnino tamen cum praeceptis aliis in libris, iisque genuinis consentanea. Verba, quibus modum ustionis administrandae tradit, haec sunt [40]):

Παρασκευάσασθαι δὲ κελεύω ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ σιδήρια. σπιθαμιαῖα το μέγεθος, πάχος δὲ ὡσεὶ

39) De visu. p. 688. Foes.

40) De haemorrh. init. p. 891. Foes. cf. Percy l. l. §. 9. Scultet. armam. append. obs. 93.

μήλης παχείης· ἐξ ἄκρου δὲ κατακάμψαι· καὶ ἐπὶ τῷ ἄκρῳ πλατὺ ἔσω, ὡς ἐπὶ ὀβολου μικρου. Προκαθήρας δὴ φαρμάκῳ τῇ πρότερον αὐτῇ δὲ ἢ ἂν ἐπιχειρέῃς καῦσαι, ἀνακλίνας τὸν ἄνθρωπον ὕπτιον, καὶ προςκεφάλαιον ὑπὸ τὴν ὀσφῆν ὑποθεὶς, ἐξαναγκάζειν ὡς μάλιςα τοῖσι δακτύλοισι τὴν ἕδρην ἔξω. ποιέειν δε καὶ διαφανέα τὰ σιδήρια καὶ καίειν ἕως ἂν ἀποξηραίνῃς, καὶ ὅκως μὴ ὑπαλείψῃς. καίειν δὲ καὶ μηδεμίην ἐᾶσαι ἄκαυςον τῶν αἱμοῤῥοΐδων, ἀλλὰ πάσας ἀποκαύσεις [41]. — κατεχόντων δ'αυτον ὅταν καίηται, τῆς κεφαλῆς καὶ τὰς χεῖρας, ὡς μὴ κινέηται, βοάτω καιόμενος, ὁ γαρ ἀρχὸς μᾶλλον ἐξίχει.

Ferramenta septem octove parari jubeo, quae magnitudine palmam, et crassum specillum crassitudine aequent, extrema parte recurvata et in summa ad oboli parvi formam lata. Post exhibitum pridie medicamentum purgans, eodem quo ad ustionem aggredieris die, homo supinus reclinatur, pulvinoque lumbis supposito sedes digitis quam maxime educitur, tum candentibus admotis ferramentis urantur, quoad resiccentur, ita ut ne contingas. Urere vero ita oportet, ut earum venarum, quae sanguinem fundant, nulla inusta relinquatur, sed omnes adurantur. — Inter urendum autem a quibusdam

41) Quod quidem praeceptum minime Hippocratis esse, facile intelliges, si cum h. l. conferre velis: Aphor. VI. 12. De acut. morb. vict. rat. vers. fin. Epidem. IV. vers. fin. ibid. VI. quibus omnibus in locis ne omnes omnino venas sanguinem fundentes exstirpentur, monet.

caput et manus detineantur, ne moveatur, sed clamet qui inuritur, hoc enim pacto anus magis prominet.

Paullo inferius [42]) aliam proponit adurandi rationem; dicit nempe:

Καυςῆρα χρὴ ποιήσασθαι, οἷτε καλαμίςκον φραγμίτην· σιδήριον δὲ ἐναρμόσαι καλως ἁρμόζον. ἔπειτα τὸν αὐλίςκον ἐνθεὶς ἐς τὴν ἕδρην, διαφαῖνον τὸ σιδήριον καθιέναι. καὶ πυκνὰ ἐξαιρέειν, ἵνα μᾶλλον ἀνέχηται θερμαινόμενος. καὶ οὔτε ἕλκος ἕξει ὑπὸ τῆς θερμασίης, ὑγιέα τὲ ξηρανθέντα τὰ φλέβια.

Cauterium pararare oportet in modum parvae arundinis vallatoriae (φραγμιτην vocant) et in ipsum ferramentum probe congruens accomodare, deinde immissa in sede fistula, candens ferramentum in eam demittere crebroque eximere, quo magis calorem teneat, neque ulcus ex calore contrahat et venulae exciccatae consanescant.

Tandem ad abscessus aperiendos saepius ustionem in usum vocabat, ita ut appareat, auctorem non solum ignis vim destruentem sed illam quoque supra memoratam, derivantem nempe vel potius excitantem et resorptionem puris accelerantem, hic respicisse.

Sic post fracturam auris, ubi suppuratio accedit, et necesse est ut aperiatur, dicit [43]):

---

42) Ibidem. p. 894

43) De articul. p. 805. cll. De repos. articul.

Τάχιϛα μὲν ὑγιὲς γίνεται, ἢν τις πέρην διακαύσῃ.

Cito quidem convalescit, si in ulteriorem partem candens ferramentum adegeris.

Ranula si purulenta ſit et quidem foras suppurat, urenda est.

Ἐπὴν δὲ ἔξω ἀποπυήσῃ, διακαῦσαι [44]).

Eademque de abscessu in palato orto docet his verbis [45]).

Ἢν δὲ φλέγμα συϛὰν ἐς τὴν ὑπερῴην, ἀποιδέει καὶ ἐμπυΐϛκεται. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, καίειν τὸ φῦμα.

Si vero inflammatio in palato constiterit, intumescit et suppurat. Quum sic habuerit, tuberculum urito.

Empyema tum secabat tum urebat, ad pus intra collectum, educendum. Magis tamen in hoc malo ustionem consuetam fuisse medicis Hippocratiis ex eo collegimus, quod Galenus in commentariis ad aphor. [46]) memoret: in iis, qui aquam inter cutem patiuntur, paracentheses magis quam ustiones medicis sunt consuetae. Ustione vero indigent, qui plurimum habent pus, adeo ut desperent, per spuitiones posse expurgari.

De empyematis diagnosi, tum quod pus collectum sit in pectore, tum quo loco sit

---

44) De morb. II. p. 471. Foes. Cap. 10. Mackii. cf. *Louis* in mém. de l'acad. de chir. III. p. 467.

45) Ibid. cf. Epidem. VI. p. 1238. Foes.

46) VI. 27.

aperiendum pectus, fusius agit in libro III. de morbis [47]); quae vero ab omnibus cognita et proprie non ad nostrum finem facientia hic omittenda censuimus.

Abscessus quoque in ventre obortos ustione tentasse, videmus ex locis pluribus; ubi nempe historias morborum narrat [48]).

---

47) p. 496. Foes. Cap. 15. edit. Mackii. cll. de int. affect. p. 536. Cap. 10. Mackii.

48) v. Epidem. V. p. 1143. p. 1145. p. 1149. Foes.

Vitae curiculum.

Ego Carolus Fridericus Guilielmus Moldenhawer ex patre Augusto Guilielmo sacrorum olim apud Riseburgenses in Borussia occidentali antistite et matre Julia e gente Jahnia, anno millesimo septingentesimo nonagesimo natus sum. Annum aetatis sextum agentem adoptavit patruus, tunc civis hamburgensis honestissimus, quem ante viginti menses defunctum lugeo, dolore semper renovato beneficiorum quibus me cumulavit puerum et juvenem et singularis quo ergo me parentis vices egit amoris memoria. Inde a teneri aetate me literarum initiis et rudimentis imbui et aetate procedentem omnibus institui curavit doctrinis, quae ad animum colendum et mores ornandos conferunt. Auctorum classicorum Graeciae et Latii partem eamque exquisitissimam Ill. Gurlitto duce perlustrare mihi contingit, cujns optimi viri, scholae quae Joannei nomine Hammoniae floret Directoris erga me humanitatem et bene de me merita gratissimo animo recordari nunquam desinam; linguae simul recentiorum franco-gallica nempe et anglica et italica privata institutione mihi traditae fuerunt, nec non hispanicae linguae dulcedines quantulumcunque delibare mihi fuit data opportunitas.

Examine ut vocant pro maturitate abeundi peracto, anno 1808 me Berolinum contuli ut artis medendi studio operam navarem. Erant quidem mihi praeceptores viri praestantissimi et celeberrimi, quibus Alma Berolinensis et tunc inclaruit et adhuc excellit, in singulis doctrinis hi: in anatomia practica et demonstrationibus anatomicis beatus Walther, Ill. Knape et Ill. Rudolphi, qui anatomiam quoque comparatam mihi tradidit; in physiologia Ill. a Koenen et Ill. Rudolphi, in chemia Ill. Hermbstaedt et Cel. Tourte, in physice Cel. Fischer, in botanice beatus Wildenow, in pharmacia Cel. Turte, in pathologia beatus Hecker et beatus Reil, in materia medica Ill. a Koenen et Ill. Hufeland, in therapia generali et singulis ejus partibns Ill. Hufeland et beatus Reil, Ill. Formey et Cel. Richter, in chirurgia generali et speciali et akiurgia Ill. Graefe Exercitationibus clinicis Perill. Hufeland, beati Reil et Ill. Horn, adfui nec non variis praelectionibus tum philosophicis tum philologicis.

Anno 1812 studiorum cursum nondum absolutum intercepit jactura rei domesticae patrui optimi, meque Berolinum derelinquere et Regiomontium petere coëgit, in nosocomiis medici stipendia meriturum. Postea cum Rex noster Augustissimus consilium cepisset, populum ad arma vocandi, ut hostes, quorum excercitus ingenti illa et fere inaudita clade dispersi et fugati fuerunt, omnino

ex finibus Germaniae expellerentur, a summis provinciae Borussiae praefectis munere fungebar Medici et Chirurgi praefecti secundae divisionis manus illius, quae munimenti patriae nomine fuit insignita. Initio anni 1814 a summo chirurgorum excercitus borussici praefecto Ill. D. Doct. Goercke ad nosocomium numero primo designatum translatus, post bellum finitum cohorti, quae Magdeburgi in praesidio fuit, medicus praefectus cum illa anno insequente pugnis illis, quae tandem pacem Europae composuisse videntur, adfui.

Anno 1816 Berolinum ex Gallia reversus, excercitationibus clinicis Ill. Behrends, nec non chirurgico-ophthalmiatricis Ill. Graefii adfui, cujus etiam praelectiones de oculorum morbis curandis audivi.